

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
1 नर (पुं)	अकारान्तः		person
1	नरः	नरौ	नराः
2	नरम्	नरौ	नरान्
3	नरेण	नराभ्याम्	नरैः
4	नराय	नराभ्याम्	नरेभ्यः
5	नरात्	नराभ्याम्	नरेभ्यः
6	नरस्य	नरयोः	नराणाम्
7	नरे	नरयोः	नरेषु
सं	(हे) नर	(हे) नरौ	(हे) नराः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
2 ग्रन्थ (पुं)	अकारान्तः		book
1	ग्रन्थः	ग्रन्थौ	ग्रन्थाः
2	ग्रन्थम्	ग्रन्थौ	ग्रन्थान्
3	ग्रन्थेन	ग्रन्थाभ्याम्	ग्रन्थैः
4	ग्रन्थाय	ग्रन्थाभ्याम्	ग्रन्थेभ्यः
5	ग्रन्थात्	ग्रन्थाभ्याम्	ग्रन्थेभ्यः
6	ग्रन्थस्य	ग्रन्थयोः	ग्रन्थानाम्
7	ग्रन्थे	ग्रन्थयोः	ग्रन्थेषु
सं	(हे) ग्रन्थ	(हे) ग्रन्थौ	(हे) ग्रन्थाः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
3 कुमार (पुं)	अकारान्तः		boy,youth
1	कुमारः	कुमारौ	कुमाराः
2	कुमारम्	कुमारौ	कुमारान्
3	कुमारेण	कुमाराभ्याम्	कुमारैः
4	कुमाराय	कुमाराभ्याम्	कुमारेभ्यः
5	कुमारात्	कुमाराभ्याम्	कुमारेभ्यः
6	कुमारस्य	कुमारयोः	कुमाराणाम्
7	कुमारे	कुमारयोः	कुमारेषु
सं	(हे) कुमार	(हे) कुमारौ	(हे) कुमाराः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
1 पठ् (प.प.)		Study	पठ्यते
प्र.	पठति	पठतः	पठन्ति
म.	पठसि	पठथः	पठथ
उ.	पठामि	पठावः	पठामः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
2 दृश् (प.प.)		See	दृश्यते
प्र.	पश्यति	पश्यतः	पश्यन्ति
म.	पश्यसि	पश्यथः	पश्यथ
उ.	पश्यामि	पश्यावः	पश्यामः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
3 दा (उ.पदी)		Give	दीयते
प्र.	ददाति	दत्तः	ददति
म.	ददासि	दत्थः	दत्थ
उ.	ददामि	दद्वः	दद्वः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
4 कृ (उ.पदी)		Do	क्रियते
प्र.	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
म.	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
उ.	करोमि	कुर्वः	कुर्मः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
5 अस् (प.प.)		To be	भूयते
प्र.	अस्ति	स्तः	सन्ति
म.	असि	स्थः	स्थ
उ.	अस्मि	स्वः	स्मः

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
6 पठ् (कर्मणि)		लट्	
प्र.	पठ्यते	पठ्येते	पठ्यन्ते
म.	पठ्यसे	पठ्येथे	पठ्यध्वे
उ.	पठ्ये	पठ्यावहे	पठ्यामहे

कर्मणि- पठ्यते दृश्यते दीयते क्रियते भूयते। **कृत्-** पाठः दर्शनम् दानम् करणम् भवनम्।

॥संस्कृते वाक्यानां प्रकाराः॥

प्रथमा -	नरः पठति। नरौ पठतः। नराः पठन्ति।
द्वितीया -	नरः पठति ग्रन्थम्।
तृतीया -	ग्रन्थः पठ्यते नरेण । (कर्मणि वाक्यम्, कर्ता=तृतीया)
तृतीया -	नरः ददाति हस्तेन। (करणम्=तृतीया)
चतुर्थी -	नरः ददाति कुमाराय । (सम्प्रदानम्=चतुर्थी)
पञ्चमी -	नरः आददाति कुमारात्। (अपादानम्=पञ्चमी)
पञ्चमी -	ज्ञानात् इच्छा जायते। (इच्छायाः हेतुः ज्ञानम्)(हेतुः=पञ्चमी)
षष्ठी -	नरः पाठम् करोति ग्रन्थस्य। (कारकम्=कृद्योग-षष्ठी)
सप्तमी -	नरः पठति ग्रामे। नरः अस्ति ग्रामे। (अधिकरणम्=सप्तमी)
सर्वविभक्तयः -	नरः ग्रन्थम् हस्तेन कुमाराय ग्रन्थालयात् मित्रस्य ग्रामे ददाति।
चतुर्थी -	ग्रन्थस्य दानाय नरः गच्छति गृहम्। (to give a book)
तुमुन् -	ग्रन्थम् दातुम् नरः गच्छति गृहम्। (to give a book)
क्त्वा -	गृहम् गत्वा नरः ददाति ग्रन्थम्। (after going to home)
ल्यप् -	गृहम् आगम्य नरः ददाति ग्रन्थम्। (after coming to home)
भावसप्तमी -	जने ग्रन्थम् दत्तवति छात्रः ओदनम् खादति। (क्तवतु)
भावसप्तमी -	जनेन ग्रन्थे दत्ते छात्रः ओदनम् खादति। (क्त)
भावसप्तमी -	जने ग्रन्थम् ददति छात्रः ओदनम् खादति। (शतृ)
भावसप्तमी -	जनेन ग्रन्थे दीयमाने छात्रः ओदनम् खादति। (कर्मणि शानच्)
निर्धारणम् -	छात्रः शास्त्राणाम्/शास्त्रेषु वेदान्तम् पठति।
निर्धारणम् -	अध्यात्मविद्या विद्यानाम्। वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि।
द्विकर्मकधातुः -	छात्रः जनम् ग्रन्थम् याचते। (कर्त्तरि)
द्विकर्मकधातुः -	छात्रेण जनः ग्रन्थम् याच्यते। (कर्मणि)
णिजन्तम् -	जनः छात्रम् ग्रन्थम् पाठयति। (कर्त्तरि)
णिजन्तम् -	जनेन छात्रः ग्रन्थम् पाठयते। (कर्मणि)

शब्दाभ्यासः

अनु	शब्द	कर्ता	क्रिया	कर्म	करण	सम्प्रदान	अपादान	अधिकरण
1	अ-पुं	नर	पठति	ग्रन्थ	हस्त	कुमार	कुमार	ग्राम
2	अ-नपुं	मित्र	वदति	वाक्य	मुख	कलत्र	कलत्र	मन्दिर
3	आ-स्त्री	दुर्गा	लिखति	कविता	भुजा	अम्बा	अम्बा	वाटिका
4	इ-पुं	मुनि	गदति	तिथि	ध्वनि	कवि	कवि	गिरि
5	इ-स्त्री	युवति	लिखति	स्तुति	लिपि	जामि	जामि	भूमि
6	ई-स्त्री	भगिनी	भाषते	वाणी	भारती	जननी	जननी	अटवी
7	उ-पुं	गुरु	कथयति	धातु		शिशु	शिशु	सानु
8	उ-नपुं	जानु	पिबति	अम्बु	दारु	दारु	दारु	दारु
9	इ-नपुं	वारि	प्रविशति	दधि	अस्थि	अक्षि	अक्षि	अक्षि
10	ऋ-पुं	पितृ	वदति	भ्रातृ		नमृ	नमृ	
11	ऋ-स्त्री	मातृ	पाति	दुहितृ		स्वसृ	स्वसृ	
12	त्, द्, ध्-पुं	कोविद्	नयति	समिध्	सरित्	सुहृद्	सुहृद्	परिषद्
13	इन्-पुं	गुणिन्	गच्छति	स्वामिन्	करिन्	स्वामिन्	स्वामिन्	विटपिन्
14	अन्-पुं	यज्वन्	बोधति	महिमन्	आत्मन्	ब्रह्मन्	ब्रह्मन्	अध्वन्
15	अन्-नपुं	ब्रह्मन्	ददाति	शर्मन्	प्रेमन्	धामन्	धामन्	व्योमन्
16	वत्-पुं	भगवत्	रक्षति	गुणवत्		भाग्यवत्	भाग्यवत्	इरावत्
17	स्-पुं	वेधस्	सृजति	चन्द्रमस्	मनस्(नपुं)	वृद्धश्रवस्	वृद्धश्रवस्	उषस्(स्त्री)
18	स्-नपुं	रक्षस्	वदति	दुर्वासस्	वचस्	दुर्वासस्	दुर्वासस्	महस्
19	किम्-पुं	किम्	पठति	किम्	किम्	किम्	किम्	किम्
20	किम्-स्त्री	किम्	पठति	किम्	किम्	किम्	किम्	किम्

2 नरः पठति ग्रन्थम्।

3 ग्रन्थः पठ्यते नरेण

3 नरः ददाति हस्तेन।

4 नरः ददाति कुमाराय।

5 नरः आददाति कुमारात्।

6 नरः पाठम् करोति ग्रन्थस्या।

7 नरः पठति ग्रामे।

2 दुर्गा लिखति कविताम्

3 कविता लिख्यते दुर्गाया

3 दुर्गा लिखति भुजया

4 दुर्गा ददाति अम्बायै

5 दुर्गा आददाति अम्बायाः

6 दुर्गा लेखनम् करोति कवितायाः

7 दुर्गा लिखति वाटिकायाम्